

Карпенко Н.В., здобувач кафедри
кримінального процесу НАВС

Стан дослідження в науці проблем, пов'язаних із розслідуванням злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях України

Як встановлено у ході даного дослідження, стан вивчення в науці питань, що стосуються розслідування злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях України, можна поділити на чотири періоди.

Перший стосується періоду 1961 р. - середини 70-х років XX століття - часу прийняття та адаптації на практиці норм КПК Української РСР, який уперше передбачив у системі виправно-трудових установ органи дізнання, функції яких до цього з 30-х років XX століття виконувались різними державними органами. Як з цього приводу зауважив М.А. Петуховський, архівні документи (накази, інструкції, циркуляри Народного Комісаріату внутрішніх справ, МВС СРСР, інші), архівні кримінальні справи свідчать про те, що в 30-ті роки минулого XX століття у місцях позбавлення волі проводилося розслідування спеціально створеними для цього підрозділами - оперативно-чекістськими, оперативно-режимними й навіть судовими [1, с. 191]. При цьому слід зауважити, що основою для визначення першого періоду дослідження проблем, пов'язаних з розслідуванням злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях, стали наукові розробки, що проводились у стінах Вищої школи МВС СРСР під керівництвом Р.С. Белкіна та Г.Г. Зуйкова, які вивели на той час окремі елементи методики початкового розслідування злочинів.

Другий період припадає на 1979-1991 р.р., які були присвячені удосконаленню норм КПК, особливо тих, що стосувались регулювання та підвищення ефективності досудового розслідування, а також усунення існуючих на практиці проблем. У контексті змісту предмета і завдань даного дисертаційного дослідження важливою у цьому періоді стала розробка методики з питань розслідування злочинів у місцях позбавлення волі, авторами якої стали М.П. Хілобок та В.Є. Жарський [2].

Третій період наукових досліджень, присвячених проблемам розслідування злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях, відноситься до 1991-2012 років та пов'язаний із становленням кримінальної процесуальної діяльності в умовах незалежної України. Найбільш потужними у цьому сенсі стали наукові розробки М.М. Сербіна, які склали основу його дослідження та завершилися захистом дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Розслідування злочинів, вчинених у місцях позбавлення волі» у 2006 році [3].

З прийняттям у 2012 році нового КПК України розпочався та продовжується четвертий період наукових розвідок та супроводу кримінальної процесуальної діяльності, у тому числі з питань, що відносяться до розслідування злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях. Найбільш актуальними та такими, що представляють теоретико-прикладне значення при цьому, залишаються ті проблеми, що, зокрема, пов'язані із:

1) відміною інституту дізнання у системі ДКВС України і суттєвою зміною змісту та порядку досудового розслідування, у тому числі у виправних колоніях (розділ III КПК);

2) введенням інституту слідчих (розшукових) (глава 20 КПК) і негласних слідчих (розшукових) дій (глава 21 КПК);

3) закріпленням чітких засад кримінального провадження (глава 2 КПК);

4) зміною порядку збирання доказів (ст. 93 КПК);

5) розширенням переліку заходів забезпечення кримінального провадження (розділ II КПК);

6) іншими новелами та видозмінами КПК, що спрямовані у тому числі на те, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини (ст. 2 КПК «Завдання кримінального провадження»), та не уникнув її у силу різних обставин (прогалин у законі; колізій правових норм; неналежної правової процедури та практики її реалізації).

При цьому зазначена проблема є такою ж вічною, як і в цілому кримінальний процес [4, с. 76-77]. Як з цього приводу зауважив у свій час О. Ф. Кістяківський, так як на протязі всього процесу залишається небезпека, що обвинувачений може ухилитись від слідства та суду і тим самим зробить безсилим громадське правосуддя, то необхідно визначити його положення у ході всього процесу. З цією метою застосовуються відомі способи. Вони полягають у позбавленні і обмеженні волі підсудного на весь час слідства [5, с. 63].

Список використаних джерел

1. Петуховський М. А. Дознание и предварительное следствие в исправительно-трудовых учреждениях (уголовно-процесуальные и тактико-криминалистические проблемы): Учебное пособие. - М.: ВНИИ МВД СССР, 1979. - 191 с.

2. Криминалистика / Под ред. Р.С. Белкина и Г.Г. Зуйкова. - Том 2:

3. Сербін М.М. Розслідування злочинів, вчинених у місцях позбавлення волі: Автореф., дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 [Електронний ресурс] / М.М. Сербін. - К.: Київ. Нац. ун-т внутр. справ, 2006. - 16 с.

4. Факс Г. Большое ухо Парижа. Французская полиция: история и современность. - М.: Юрид. лит., 1981. - 264 с.

5. Кистяковский А. Ф. Общая часть уголовного судопроизводства. - К.: Издательство Семенко Сергея, 2005. - 118 с.